

IX Światowy Kongres Prawa Konstytucyjnego

Konstytucje a kryzys finansowy

IX Światowy Kongres Prawa Konstytucyjnego odbył się w Oslo 16–20 czerwca 2014 r. Uczestniczyło w nim ponad 600 osób z 88 krajów, w tym 20 z Polski, między innymi sędziowie Trybunału Konstytucyjnego oraz pracownicy naukowcy PAN i szkół wyższych.

JACEK MAZUR

Kongresy prawa konstytucyjnego są organizowane co 3-4 lata przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Prawa Konstytucyjnego¹. W Oslo dyskutowano między innymi na temat: funkcjonowania sądownictwa konstytucyjnego; realizacji zasad podziału i współdziałania władz; respektowania pluralizmu w działalności organów państwa; kwestii partii politycznych i wyborów parlamentarnych; demokracji bezpośredniej; stosowania konstytucji w różnych systemach społecznych; konstytucyjnych możliwości zapobiegania i zwalczania terroryzmu; ustroju państw federalnych; konstytucyjnej problematyki migracji; relacji konstytucji do mass mediów i internetu.

Po raz pierwszy na kongresie prawa konstytucyjnego rozpatrywano sprawy finansów publicznych oraz rozliczalności władz publicznych za odpowiednie wydatkowanie środków: na odrębnym seminarium omówiono rolę konstytucji w zapobieganiu i przewyżczeniu kryzysów finansowych, w tym wpływ obecnego kryzysu na zwiększenie uprawnień władzy wykonawczej (kosztem parlamentu) i nowe rozwiązania w Unii Europejskiej (m.in. traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w unii gospodarczej i walutowej, europejski okres oceny).

W ostatnim półwieczu świat został postawiony w obliczu wielu kryzysów: globalnych, regionalnych czy dotyczących poszczególnych państw. Zwykle natychmiastowa reakcja miała charakter fiskalny

¹ *International Association of Constitutional Law – Association Internationale de Droit Constitutionnel*; <http://www.iacl-aidc.org/en/>. Wśród celów stowarzyszenia jest m.in. wspieranie rozwoju nauki prawa konstytucyjnego, promowanie wymiany myśli i doświadczeń, wspieranie badań teoretycznych i porównawczych, rozwijanie świadomości konstytucyjnej i demokratycznej (art. 4 statutu).

i gospodarczy, dopiero później następowały zmiany w regulacji prawnej. Łączne skutki kryzysu i reakcji na niego mogą mieć istotne znaczenie dla konstytucyjnego systemu władzy w państwie, a także wobec poszczególnych instytucji państwowych oraz instytucji ponadnarodowych lub międzynarodowych. Przedmiotem dyskusji była krytyczna analiza reagowania na kryzysy finansowe w celu ukazania możliwości radzenia sobie z nimi oraz lepszego zrozumienia ich wpływu na podstawowe założenia demokracji.

Stworzyło to okazję do poruszenia na ważnym i opiniotwórczym forum problematyki najwyższych organów kontroli – i to w kilku aspektach. Na kongres opracowałem referat *Constitutional mechanisms that may serve establishing a fiscal policy and settling its execution* („Mechanizmy konstytucyjne, które mogą służyć ustanowieniu racjonalnej polityki fiskalnej oraz rozliczeniu z jej wykonania”), który został opublikowany na stronie internetowej kongresu² i omówiony w ramach seminarium „Konstytucja a kryzys finansowy”. Przedmiotem referatu były – na podstawie przepisów konstytucji i praktyki ustrojowej wybranych państw: 1. Procedury ostrożnościowe i naprawcze dotyczące długu publicznego i deficytu budżetu państwa; 2. Szacowanie skutków makroekonomicznych programów wyborczych; 3. Rady fiskalne; 4. Urzędy statystyczne; 5. Najwyższe organy kontroli; 6. Procedura udzielania

rządowi absolutorium z wykonania budżetu państwa.

W dyskusji przedstawiłem praktykę (Holandii, Wielkiej Brytanii i USA) oraz rozwiązania ustawy przyjętej w Belgii w kwietniu tego roku dotyczące sporządzania oceny oraz publicznej prezentacji możliwych skutków makroekonomicznych programów wyborczych. Wyraziłem też postulat rozważenia przez środowisko prawa konstytucyjnego optymalnego zakresu regulacji konstytucyjnej organów, które wspomagają parlament i rząd w ustalaniu polityki fiskalnej (najwyższe organy kontroli, rady fiskalne, urzędy statystyczne). Z kolei w dyskusji na seminarium w sprawie stosowania zasady podziału władz podniosłem, że większość referatów ogranicza się do analizy relacji między organami tradycyjnie zaliczanymi do trzech władz (parlament, rząd, sądy), podczas gdy w wielu krajach funkcjonują obok tego organy, które z trudem można zaliczyć do jednej z wymienionych władz lub są wyraźnie poza tym systemem (ombudsman, najwyższe organy kontroli, rady fiskalne, rady ds. sądownictwa, centralne komisje wyborcze, rady ds. mediów itd.) sugerując, że w przyszłości ta właśnie problematyka może stać się w większym stopniu przedmiotem rozważań prawa konstytucyjnego.

dr JACEK MAZUR
radca Prezesa NIK

² <https://www.jus.uio.no/english/research/news-and-events/events/conferences/2014/wccl-cmdc/wccl/papers/ws12/w12-mazur.pdf>.